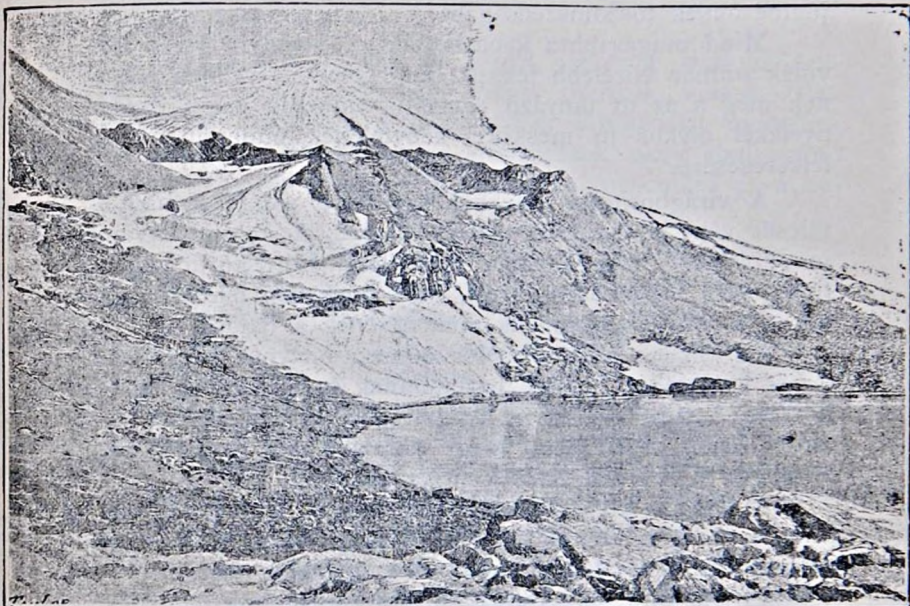

DAVID ARN
1892 AUG 1 M
KÉZDI VÁSÁRHE

Örményországi képek.*)

III.

Kip-göl és Khorgán.

A Kip-göl az Ararát-on.

Egyik legérdekesebb s legkevésbé ismert pontja az Ararát-nak a Kip-tó (Kip-göl). Több mint három ezer méternyi magasságban fekszik s létezéséről még a környék lakói közül is kevésnek van tudomása.

Nyugati irányban elhagyva Ágorit, hamúval borított lávarétegeken vezet a lejtős ösvény Kip-göl felé. Felséges kilátás nyílik útközben az Álágöz (»Isten szeme«) hóborította tetőire s az Araxesre, melynek vizei csillámló kanyarulatokban szelik át a ködös rónáságot. Minden oldalról

*) Mdme B. Chantre. A travers l'Arménie Russe. (Le Tour de Monde, 1892, márcz. 26. ápr. 2. füzetek.)

apró források csergedeznek s terjesztik szét lassú csobogással az életnek üdeségét. Augusztus hónapban egyszerre csak megszűnik a hóolvadás, a kiszáradt patakok elnémulnak, a nap izzó heve kiégeti az utolsó fűszálat is s a pásztorok kénytelenek felhajtani nyájaikat még magasabbra, a jégmezőknek tőszomszédságába.

Mind magasabbra kapaszkodik az ösvény. Bár a hóvidék immár közelebb fekszik, a források gyéribben jelennek meg s az itt tanyázó szegény emberek nagy rézedé-nyeikkel olykor jó messzire kénytelenek elmenni a víz felkeresésére.

A virágborította rétekből egyszerre valódi tűzhányó-tölcsér válik ki, északnak nyitott falakkal. A komor látvány megdöbbentő hatással van a szemlélőre. Köröskörül sziklatörmelékek tanuskodnak arról, mily borzasztó lehetett egykoron a krater vulcanicus működésének a hatása.

Egy másik nagy törmelék-halmaz, melynek körvonalai óriási körszínhez (circus) hasonlítanak s a melynek lejtőit hórétteg borítja, — és a nyugati oldalán tovasikamló tekintet bájos képen pihen meg: köralakú zöld gypszönyeg közepette a Kip-göl vizének tiszta azurján!

A Kip-göl kerek mélyedésben fekszik, a mely egykor szintén tűzhányó-tölcsér lehetett. Mintegy kétszáz méternyi az átmérője s tiz foknyi hideg vize egyáltalán nem oly kesernyés ízű, mint az Ararát oldalán csergedező patakoké. A vulcanicus rombolásnak köröskörül észlelhető nyomaival mi sem állhat kellemesebb ellentétben, mint ez a zöld gyepek s ez a kristálytisza tó.

Radde, a tiflisi muzeum igazgatója, ki 1871-ben megmászta az Ararát-ot, érdekesen írja le e vidék növényzetét. 3475 méternyi magasságban, ugymond, még teljes erejében táruel élnek az Ararát vegetatioja; 3750 méternyi magasságban megszűnnek a gramineak s 3960 méteren túl már csak a magas Alpések flórájának válfajaival találkozunk. A legmagasabb ponton is azonban, a melyhez feljutott, 4338 méternyi magasságban is rábukkant Radde a Draba-növény-fajhoz tartozó apró virágokra egy jégmező szélein. Ez a magasság jelzi az Araráton az örök hónak a határait, míg a Mont-Blancon, a melynek pedig csak

hat fokkal délibb a fekvése, ez a határ körülbelől 2800 méternyi magasságban állapítható meg.

Élő lénynek semmi nyoma nincs a Kip-göl vizében. Halak és más hasonló állatok különben is vajmi nehezen élhetnének meg oly vízben, mely az évnék három-negyed része alatt be van fagyva. . . .

Ágori és a kip-göli tó között, melynek vizei az Ararát legmagasabb ormainak képét tükrözik vissza, ritka példányai találhatók a hegyvidékek flórájának: gyönyörű aransárga Astragal-ok, az örökzöldnek nagy ibolyaszínű virágai s pazar bőségekben a Saxifraga muscoides és a hawaii Alyssum.

Még egy érdekes pontja van az Ararát lejtőinek, a melyhez szintén Ágoriból vezet az út: Khorgán-nak, a források helységé'nek romjai. Letérve a Kip-göl felé irányuló ösvényről, nyájokban gazdag legelőket szel át ez az út. Itt-ott nagy trachyt-falak szakítják félbe, a melyeken csak nagy nehézségek és fáradoalmak közt lehet átvergődni. Khorgán nevet visel jelenleg egy kis kurd falú is közelében a régi helység romjainak. Az év nagy részein át csak az öregek s az apró gyermekek lakják; a lakosság többi része künn tanyázik nyájaival a legelőkön.

A régi Khorgán romjainak közepette lassan hömpölygeti vizét egy kis forrás. Csodásan hideg, alig két foknyi ennek a forrásnak a vize. Közötte buján tenyészik violaszínű virágaival egy nagylevelű növény, az *Epilobium spicatum*.

Alig lehet elbűvölőbb látvány, mint a csillagok myriadjai által megvilágított éjjelen, az e helyen uralkodó mélységes némaságnak és csendnek közepette, ez a khorgán-i völgy! A ragyogó égi testeknek örökös szemlélése bizarr eszméket érlelt meg az itteni lakosság képzeletében. A napot és holdat úgy tekintik, mint egymást szünet nélkül üldöző szerelmeseket. S a napfogyatkozásban kaczer fogást látnak az egyik szerelmes részéről, a ki eltakarja arczát, hogy annál inkább vágyódjék látása után a másik.

Egy döledező torony, melynek tetejéről felséges panoramát élvezhet az utas, egyetlen jelentékenyebb marad-

ványa az egykori Khorgán-nak. Valószínű, hogy ez a helység is Dsulfá-val s több más örmény várossal egyetemben, Abbas sah rettenetes pusztításainak esett áldozatul. Ágori után mindenesetre ez a helység volt legközelebbi szomszédja az Ararát hótetőinek.

Dr. Molnár Antal.

Egy magyar armenista.

Néhai gróf Teleki Sándor ezredes fia: ifj. gróf Teleki Sándor országgyűlési képviselő úr lapunk szerkesztőségét következő nagybecsű levéllel tisztelte meg:

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Vettem az »Armenia« júniusi füzetét, mely megboldogult Atyám haláláról megemlékezik. A küldött füzetért és szíves megemlékezéseért sietek köszönetemet kifejezni.

Átolvastam a füzetet elejétől végig.

Sajátságos az az érdeklődés, melyet minden örmény dolog iránt családunkban fellelek. Nagyatyám Sármáson nem tudott megélni »örményei« nélkül. Atyám sok alkalommal szóval és írásban bebizonyította nagy rokonszenvét. Örökölttem ezt én is, s megerősödött bennem; mert annyiszor tapasztaltam, hogy mily erős bástyája a magyarságnak nem magyar vidéken az örménység. Tudok városokat, hol a magyar szó csak örmények ajkairól hangzik, s tudok reá esetet, hogy alföldi magyar elpudealta magát az örmény hazafisága mellett.

Aztán ezektől eltekintve is — a történelem és az ethnographia szempontjából — oly nép, mely kiválóan magára vonja a komolyabban fürkésző figyelmét. Háiktól kezdve Thogormában, az assyrok, médek, ó-perzsák, később Nagy-Sándor történetében szerep jut e népnek, melynek azután byzantinikus és arab befolyást kellett tünnie. Ezek után jönnek a mongolok, perzsák, turkmenek . . . végre a törökök! A Kelet történetének nagy factora e nép, mely nép egy részének története ma már egygyé lett a magyaréval.

Örömmel forgattam a keleti ó-népek történetét; így került kezembe Langlois műve s ezen elindulva megismerkedtem Nerses Klaiensissel, Petros Getadards-dsal, Mechithár Kos-sal . . .

Fölkerestem annak idején Velence mellett Mechithár szigetét: a tudományok ezen bájos, csendes tanyáját, ezt a keleti oazist a nyugati civilizatio zürzavarában, hol Byron örményül tanult s a hol az örmény tudás és szorgalom európai hírnévre tett szert. Itt elmerengtem egy régi nép nagy multján és sajtászerű jelenén.

Engedje meg igen tisztelt Szerkesztő ur, hogy Atyám ígéretét, melyet ő be nem válthatott: magamévá tegyem és idővel néhány — becses szemléljét érdeklő dolgot rendelkezésére bocsássak.

Fogadja nagybecsülésem igaz kifejezéseit!
Budapest, 1892. jún. 12.

Hazafias tisztelettel
Gr. Teleki Sándor,
országgyűlési képviselő.

Világosító Szt.-Gergely napján.

II.

Krisztus urunk földi életének 33-ik, tehát utolsó esztendejében Ábágár király bizonyos ügyei elintézése végett küldöttséget intézett Syriának római helytartójához Marinushoz. A követek küldetésükben eljárván, visszatérő útjukban Jeruzsálembe mentek, hogy lássák Jézust, kiről egész útjukban sokat hallottak.

Elmentek tehát és látták az Üdvözítőt és hallották szent ajkairól az élet és üdvösség ígét, látták és bámulták a csoda-gyógyításokat, a miket mivelt, és honjukba érkezvén elbeszélték urok-, királyoknak, miket Jeruzsálemben láttak és hallottak: »Láttuk — mondának — egy csodaorvost, ki füvek, gyökerek, vagy egyéb orvosi szerek alkal-

mazása nélkül, süketeket, vakokat, inaszakadtakat, bélpoklosokat gyógyít, ördögöket űz, és egyetlen szavának hatalmával halottakat támaszt!«

A király, ki már hét év óta kinos nyavalyában szenvedett, kinek teste undok sebekkel volt rakva, s senki rajta segíteni nem tudott, hallván ezeket és egybevetvén azon nézetekkel s reményekkel, melyeket a Messiás felől táplált; éppen nem kétkedett, hogy a Jeruzsálemben megjelent csodaorvos, nem más, mint a jövődölésekben megígért és a világ által óhajtva várt Megváltó. Követeihez fordulván ekkép szólá hozzájuk. »A csodaorvos, kit ti Jeruzsálemben láttatok, nem közönséges ember, hanem vagy maga az Isten, vagy Istenfia. Mert soha se hallottuk, hogy halandó ember halottakat támasztott volna, hanem csak maga a mindenható Isten!« Azonnal levelet íratott az Üdvözítőnek, melyben a Krisztus istenségét elismeri és kéri, hogy jöjjön hozzá és gyógyítsa meg őt betegségéből! A levél tartalma következő:

»Ábágár, Ársám fia, a Jeruzsálemben megjelent jóltevő és Megváltó Jézusnak üdvözlését!

Hallottam felőled és a gyógyításokról, miket művelsz orvosi szerek nélkül. Te — mint beszélük — visszaadod a vakoknak a látást, meggyógyítod a sántákat, az inaszakadtakat és mindazokat, kik valamely nyavalyában szenvednek. Kiüzöd a gonosz lelkeket és feltámasztod a halottakat. Ezeket hallva, szentül hittem, hogy maga az Isten szállott alá az égből személyedben, vagy az Istennek fia, ki ily csodák által nyilatkoztatod ki magad. Azt is hallottam, hogy a zsidók ellenséges indulattal viseltetnek irántad és életed ellen törnek. Jer hozzáam, kérlek, gyógyíts meg engem betegségemből és maradj itt nálam, lakhelyem kisdéd, de kellemes város, ebben együtt békében ellakhatunk.«

Ábágár a levél vitelével ugyanazon Ananiást bizta meg, ki Jeruzsálemben járt, az Üdvözítőt látta, és csodatetteinek hírét neki meghozta; mivel ez a festészethez is értett, a király megparancsolta, hogy azon esetben, ha Jézus el nem jönne Edessába, fesse le arczképét vászonra, hogy a csodatevőnek legalább arczképét láthassa. Ananiás és követársai, Zsidóországba érkezvén megtalálták Jézust a szabad

ég alatt körülvéve számtalan népsokaságtól; s mivel vagy nem tudtak, vagy nem mertek — pogány létükre — Jézushoz járulni, Szent János evangelistának (12. r. 20—23. v.) kétségkívül ezen esetre vonatkozó előadása szerint szólának Fülöphez, ki Galilaeának Bethsaidájából vala és kérék őt mondván: »Uram! látni akarnók Jézust. Elméne Fülöp és megmondá ezt Andrásnak. András ismét és Fülöp megmondák Jézusnak. Jézus pedig felelé nekik, mondván: Eljött az óra, hogy megdicsőíttessék az ember fia.«

Jézus Ábágár levelére, melyet Ananiás kezéből vett, következő szövegű levéllel felelt:

»Boldog az, ki hisz én bennem, jóllehet nem látott engem; mert irva van felőlem, hogy a kik engem látnak, nem fognak énbennem hinni; azok ellenben, a kik nem látnak, hinni és üdvözölni fognak.

A mi pedig leveled azon pontját illeti, hogy menjek hozzád: tudnod kell, mikép be kell végeznem a miért küldettem; és miután küldetésemet bevégeztem, fel kell mennem Ahhoz, a ki engem küldött. Azonban felmenetelem után egyet tanítványaim közül hozzád fogok küldeni, a ki téged meggyógyítson és neked valamint azoknak is, kik veled vannak, örök életet adjon.«

Ananiás látván, miszerint urának azon kívánsága, hogy Jézus őt Edessában meglátogassa, teljesülni nem fog; hozzálátott, hogy a király parancsa szerint Krisztus Urunk arczképét lerajzolja. Félre vonult tehát és egy emelkedett helyen, honnan az Üdvözítőt jól láthatta — az alatt, míg Jézus a népet oktatta — észrevétlenül az Üdvözítő arczvonásait szemügyre vette és rajzolgatta. Azonban hasztalan volt minden törekvése, sikertelen fáradozása, mert munkájában boldogulni sehogy sem tudott. Jézus, ki Ananiásnak jó szándékát tudta, megszánta a szegény művészt és magához hivatta; azután egy darab tiszta gyolcsot vett kezébe, azt arczához illeszté és ime! csodálatos módon tökéletesen reá nyomultak arczvonásai. Jézus általadá ezt Ananiásnak, hogy a már kapott levéllel együtt vigye Ábágárnak.

Ananiás és társai, miután a mondott rendkívüli szerencsében részesültek, elhagyák Jeruzsálemet és útnak indultak, hogy megvigyék királyuknak az Üdvözítő arczké-

pét, levelét és azon örömteljes tudósítást, hogy jönni fog nem sokára Krisztus tanítványai közül egy, ki a királyt meggyógyítja. A követek elérkeztek. Kimondhatatlan nagy volt a király öröme, midőn ezek a drága ajándékokkal szobájába léptek; arcra borult Krisztus képe előtt s mélyen meghatva sokáig imádkozott. Legbensőbb tisztelettel vette kezébe a levelet és az arczképet és már ezen első illetésre enyhülést érzett fájdalmaiban.

Most már arról gondolkodott, hová helyeztesse el a képet és miképen tegye köztisztelet tárgyává. Vala pedig Edessa városának főkapuja felett egy félkör alakú üregben bizonyos hamis istenségnek szobra, melyet minden bemenő mély főhajtással és töménynyel tisztelni szokott. Ábágár ezen bálványt levétette és helyébe a Megváltónak — nem emberi kézzel készült — arczképét helyeztette, melyet gazdag aranykeretbe foglaltatott, és a következő aláírással látott el: »Krisztus igaz Isten! ki benned bizik, meg nem szégyenül!« És megparancsolta, hogy minden ember, ki a kapún be- vagy kimegy, hajtsa meg magát e kép előtt s annak tömjénnel áldozzon.

Krisztusnak Ábágár örmény királyhoz, Edessa fejedelméhez küldött levele és arczképe, a mint azt előadtam: tény; ennek hitelessége felől tanuskodnak örmény, görög, syrus, arab és latin írók s egyházatyák, kik közül többen a levelet és az arczképet maguk látták, s kiktől a hitelt okszerűen megtagadni nem lehet. Chorenei Mózes nevezetes örmény történetíró az V. századból, kit előadásomban főleg követek, Ábágár király történetét Edessa város levéltárának emlékirataiból merítette, ugyanonnan kapta a Megváltó eredeti levelét és azt a syrus nyelvből örményre fordította, az arczképről ekképen szól: »Az Üdvözítőnek emberi kéz nélkül készült arczképét láthatja kiki Edessa városában.« ¹⁾

Ugyancsak Edessa okmányaiból vette Üdvözítőnknek, Ábágár királyhoz küldött arczképéről irt igen érdekes tudósítását Porphyrogeneta Constantin görög-római császár

¹⁾ Chorenei Mózes, Nagy Örményország története. II. k. 32. fejezet.

és jeles történetíró, kinek uralkodása alatt a levél és a csodakép a levéltárral együtt Edessából Konstantinápolyba hozatott, mint ezt később a maga helyén látni fogjuk. Kinek tehát érdekében feküdt és a ki, mint tudós történetíró el sem mulasztotta: a kép és levél eredetisége, valódisága felől biztos tudomást szerezni magának.¹⁾

A VIII. században Isauri Leó kelet-római császár, a képek tiszteletét bálványozásnak bélyegezve, azt birodalmában eltiltotta. Irtó háborút indított a szent képek és azok tisztelői ellen. Több szent férfiak, római pápák és egyházi gyülekezetek szólaltak fel a kép védelme mellett, kik szinte valamennyien Krisztusnak Ábágár királyhoz küldött arczképére és annak Kelet minden keresztény népénél a kereszténységgel egykorú és általános tiszteletére hivatkoznak.

II. Gergely római pápa a nevezett császárhoz a képek tiszteletéről irt terjedelmes levelében a szent képről ezeket mondja: »Midőn Jézus Jeruzsálemben prédikált, Ábágár király: Edessa uralkodója, hallván Krisztus csodatetteit, levelet irt neki. Az Üdvözítő felelt Ábágár levelére és megküldötte egyszersmind az ő szentséges és dicsőséges képét. Most tehát küldj Edessába, ezen emberkéz nélkül festett képhez, és látni fogod, mikép Kelet minden népei, sűrű tömegekben zarándokolnak oda és imádkoznak előtte.²⁾ Szent Germán konstantinápolyi patriarkha férfiasan szemére lobbantja a császárnak: Isauri Leónak tévedését és bebizonyította, mikép a képek tisztelete egykorú a kereszténységgel és magától Krisztustól veszi eredetét, ki hasonmása lévén az Atyának, arcvonásait a szent vászonra lenyomta, és azt, Ábágár király ohajtása szerint Edessába neki megküldötte.³⁾

Ugyancsak Leó császár kortársa, a képek tiszteletének legerélyesebb harczosa: damaskusi sz. János, a katolika hítről irt IV. könyvének 16. fejezetében ekképen szól: »A legkorábbi időkből, az élet hosszú során a mi időnkig

¹⁾ Constantini Porphyrogenetae: Narratio de divina Christi Dei nostri imagine non manufacta ad Abgarum missa. Francisco Combesis interprete.

²⁾ Apud Baronium, Annal. Eccl. Lib. IX cap. 30.

³⁾ Baronius, Annal. Cap. VI. 726.

fenmaradt és általánosan elterjedt biztos hagyományból tudjuk, hogy Ábágár festőt küldött, ki Krisztus képét lefestené; de midőn a festő a Krisztus arczáról kisugárzó fény és dicsőség miatt, munkájában sehogy sem boldogulna, Krisztus maga kendőt vőn kezébe és azt isteni arczához illesztette, melyre képe lenyomódott s melyet Ábágárnak küldé, hogy ekkép kívánságát teljesítse.«

Nagyfontosságú továbbá a 787-beri Krisztus után tartott második niceai 7-ik közönséges egyházi gyülekezetnek a képek tiszteletére vonatkozó határozata, melyben Evagrius görög író azon helyének — hol Krisztusnak Ábágár királyhoz küldött leveléről szól — hitelessége, több példány egybevetése után elismertetik ¹⁾ és annak alapján az egybegyülekezett 350 püspöktől a képek tisztelete megállíttatott; ²⁾ mely alkalommal Leó, a konstantinápolyi egyház lectora felszólalván, mondá: »Én a ti méltatlan szolgátok, midőn a királyi hivatalnokokkal Syriában jártam, Edessában is voltam és láttam ott az emberi kéz nélkül készült szent képet, melyet a hívők serge tisztelet. Ugyancsak ő a képek tiszteletét Isten imádásával igen egybeférhetőnek bizonyítja, mint a mely magától az Üdvözítőtől származik: »Maga a mi Urunk Krisztus saját képét vagyis ábrázatát gyolcsra kéz nélkül lefesté és azt Ábágár királynak megküldötte, mit bizonyosan nem tesz vala, ha a képeket tiszteltetni nem akarja.«

Hadrián római pápa, kinek idejében a II. niceai gyülekezet tartatott, Nagy Károly császárhoz írt levelében felhozza, hogy előde III. István az edessai képről és annak tiszteletéről Rómában a püspökök gyülekezetében beszédet tartott és hogy a gyülekezetben felolvastatott a jeruzsálemi, alexandriai és antiochiai patriarkháknak zsinati levele, melyet ezen egyházfejedelmek Pálnak, III. István elődének írtak, melyben vallják a katholika tant a képek tiszteletéről és Ábágár történetéről, mint ismeretes dologról emlékeznek.

Ime tisztelt hallgatók! Egyházi gyülekezetek, római pápák, patriarkhák és püspökök különböző időkből és nemzetekből egyértelemben nyilatkoznak és tanuskodnak Krisztus Urunknak Ábágár királyhoz küldött levele és arcz-

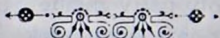
¹⁾ Evagrius, Lib. IV. Historia Eccl. cap. 27.

²⁾ Acta Concilii Nicaeni II. Oecum. VII. apud Labbeum, tom. VII. cocil. pag. 379. apud Haedvin, tom. IV.

képének hitelessége, (authentiája) felől! Felhoztam ezen írói helyeket főkép azért, hogy lássátok: mennyire tisztelem meggyőződésüket, még akkor is, midőn nem hitágozatos, hanem történeti igazságot adok elő. Akartam, hogy halljátok a tanúságtételeket, és győződjetek meg: mikép beszédem tárgya, nem valami utóbbi századok koholmánya, hanem a legkorábbi századokból hagyománykép fenmaradt történeti tény, mely próbaerőben nagyon sokat nyer azon fontos körülmény által, hogy a csodakép mind mainapig létezik, és a legnagyobb tisztelet tárgya.

Melyről alább. Most térjünk a történet szövegéhez.

Lukácsi Kristóf, hátrahagyott irataiból.

Újabb adatok a mai örmény liráról.

I.

Midőn pár évvel ezelőtt, e folyóirat hasábjain a mai örmény liráról rövid ismertetésemet közre bocsáttam, e gazdag világnak mindössze néhány terméke volt ismeretes szélesebb körben. Mint az örmény szellem egyéb alkotásai, úgy a lírai költészet is csak e folyóirat útján jutott — a hazai közönség szélesebb rétegeinek közös szellemi kincstárába. A német és francia irodalomban már régibb idők óta ismeretesek az örmények költészetének kimagaslóbb jelenségei, míg nálunk csak egy-két szerencsésebb irodalmi férfiú — az örmény filológiának rendszere-sebb művelői — élvezhette az örmény szellemnek talán leg-erőteljesebb megnyilatkozásait. A mint azonban az »Armenia«-val szélesebb körű tevékenység vette kezdetét, az örmény költészetnek homályos körvonalai lassanként bontakozni kezdtek, s mind határozottabb alakot öltött az örmény költészetnek képe.

Hála az úttörő férfiaknak, kik szembeszálltak a nem közönséges akadályokkal, ma már az örmény költői termékek átültetése, rendszeres meghonosítása minden nagyobb nehézség nélkül történik s az »Armenia« eddig megjelent évfolyamaiból máris csinos dalbokrétát lehet összekötni.

Nem egészen érdektelen jelenség, hogy akkor, midőn az újabb örmény lírának alig néhány virága volt ismere-

tes, az ezekből füzött szerény bokréta is oly kellemes illatot gerjesztett, hogy a figyelmet igen messziről is magára vont. Elsőrendű és kiváló fontosságú hazai irodalmi várlalatok közöltek az »Armenia« után örmény költeményeket, az örmény líráról ismertetéseket, s mint pár hóval ezelőtt szeremcsém volt hirül adni, egyik legkiválóbb hazai tudósunk érdeklődését is felkeltette szerelmi líránk egyik gyöngyszeme. Azok között, kik örmény dalok átültetésével foglalkoznak, ott találjuk a magyar költészet egy-két igen nevezetes alakját, — szóval a figyelem és érdeklődés annyi jelét észlelhetjük, hogy e téren folyóiratunknak nem jelentéktelen hatásáról beszélhetünk. Egy eddig ismeretlen nép költészete iránt oly nagy mértékben felkelteni a figyelmet, mint a hogy az az örmények költészetével történt, oly vivmánya folyóiratunknak, melyre méltán büszke lehet.

Főbb vonásaiban ez volna az örmény költemények magyarra átültetésének külső története. Úgy hiszszük, hogy a kérdés különössége megérdemelte, hogy pár szóban utaljunk rá.

Igen érdekes lesz most már vizsgálnunk, hogy az újabb adatok alapján mily árnyalatokkal egészíthetjük ki az örmény lira belső tartalmáról, érzelem- és gondolatvilágáról pár évvel ezelőtt mindössze egy-két vonásból összeállított vázlatunkat.

Attól, hogy az örmény költészet pontos rajzát nyújthassuk, még mindig igen messze állunk, s bizonyos az, hogy e költészetnek sok olyan hangja és színe van még, melyek előttünk ismeretlenek. Mindez azonban nem akadályoz meg abban, hogy az ismerteket ne méltányolhassuk és élvezhessük kellőképpen.

Legnevezetesebb jelenség, melyet lehetetlen észre nem venni ez irányú vizsgálódásainkban az, hogy bizonyos gondolatok és érzelmek a legnagyobb erőteljességben és változatosságban tűnnek fel az újabb örmény költészetben. Nem iskolás költők esetleges, tudákos műveivel találkozunk e költészetben, hanem őszinte igaz hangokkal, melyekben legtöbbször az örménység közérzése nyer kifejezést. Ez a nemzeti közérzet az, mely mély nyomokat hagy maga után a mai örmény lírában.

Egymástól tökéletesen elütő költői egyéniségek adnak kifejezést a nemzet egyetemes érzelmeinek, gondolatainak. Egyéniségeik különböző vonásai különböző színeket adnak az egyes műveknek, de maga az alapézés és gondolat a legbámulatosabb közösséget tünteti fel. A szomorú sorsra jutott elnyomott, szenvedő örmény haza bánatos, szomorú alakja emelkedik ki az örmény dalokból. S hányféle hangból éneklik meg e szent bánatot, mily méla-bús akkord kerül ki abból a skálából, mit örmény dalnokaink éneke összeállít.

A hazafi fájdalomnak három kiváló énekesét mutattam be akkor, midőn először szóltam e helyen az örmény líráról. Mindhárom: Pátkánián, Álisán és Besigtháslián kimagasló alakjai az örmény költészetnek, s a külföld tudósainak figyelmét is magukra vonták. Az újabb tevékenység igen sok új adatot szolgáltatott különösen Pátkánián és Besigtháslián költészetének ismeretéhez. Csupán Álisán Leont az, kitől nem jelent meg újabban magyar fordításban költemény. Ő még mindig csupán mint az »Ávárájri csalogány« halhatatlan szerzője ismeretes a magyar közönség előtt. Mennyire hatalmasabb alakot ölt azonban Pátkánián, ha újabban megjelent költeményeit olvassuk. A ki az »Araxes könnyei« című gyönyörű művet elolvassa, úgy hiszi, hogy a nagy költő ebben szomorú lelkének egész tartalmát kiöntötte, minden buját elsírta. Mily erős megnyilatkozása ez a sebzett léleknek, a hazafi mély fájdalmának. Azonban Pátkánián fájdalma: gazdag költészetének kiapadhatatlan forrása. Érzése mély, képzelete élénk, előadásának művészete pedig igazi hatások előidézője. Annyi formában, mint ő, egyetlen örmény költő sem tudja kifejezni az örmény nemzet sanyarú helyzetét. Az elegikus borongástól elkezdve a leghevesebb kifakadásig minden hangárnyalaton énekel. Olykor-olykor lelkesülni látszik, azonban lelkesedésébe némi keserűség is vegyül, valamint elegikus borongásának nyugodságát is fölzavarják lelkének háborgásai. Gondoljunk csak az »Araxes könnyei«-re! Az érzelmek milyen hullámszáma ez, a fájdalom mindent átfogó medrében!

Dr. Esztegár László.

Költői levél.

Lapunk egyik barátjától a következő verses levelet vettük:

A Szerkesztőhöz.

Derék barátom, nyíltan üdvözöllek —
Arméniáddal hogy nem csüggedél!
Hogy őseink' öröklött szellemének
Szamos' mentén új várat építél!

Ez őrszellem vezesse tollad' immár
Multból — jövőbe, a jelenen át —
Megoltalmazni dívatos eszméknek
Romlásától, Szent-Gergely városát!

Amicus.

E buzdító költői sorokra szolgáljon nyílt válaszul a következő:

Viszhang.

Menj hamar, oh levelem; vidd, vidd Amicusnak a választ!
Mondd neki: Armenopol' szellemi élte virul!

Mond el, a távolból én is viszonzva köszöntöm;
És ha közügy szólít — minden erőm övé!

Védni csak azt a mi jó, de kiűzni körünkbul a rosszat:
Nem szün' e lap soha; mert hű lesz a Multhoz a

Szerk.

Kétszer menyasszony.

— Történeti elbeszélés. —

Az „Armenia“ számára írta: Kritsa Klára.

(2.)

III.

Kilencz év gördült le az idő kerekén.

E kilencz év Irénére a megpróbáltatások és gyötrelmek időszaka volt. Constantin száműzte őt az udvartól s így a fényhez és pompához szokott nőnek elvonulva kellett töltenie napjait s szórakozás hiányában, lelkifurdalások gyötörték. Aztán szélhűdés érte, minek következtében egyetlen érthető szót többé kiejteni nem tudott, csak ijesztően dadogó hangok szálltak el ajkairól. Isten tehát megnémitá a nyelvet, mely oly vérlázító hamis vádat mondott. Több évig élt így a szerencsétlen teremtés, bűnbánatba merülve, míg végre Isten megkönyörült rajta s kiszólitá az élők sorából.

VI. Constantin előtte több évvel hagyta itt e földi létet.

A császári trónon egymást követték: Nikephor, Ránkápe Mihály és Leó. S most, midőn történetünk fonalát felveszszük, az örmény származású Thothov Mihály ül a trónon.

Euphrosina nagyanyja halála után pár hó mulva beöltötte 20-ik évét. Ekkor lelkigyakorlatokkal kezdett a fátyol felvételére, e nagy lépésre, előkészülni.

A szép örmény herczegnő felavatására szokatlan előkészületek történtek a zárdában.

Mindegyik apácza kedveskedett neki valamivel.

Az előző napon szokatlan mozgalom uralkodott. Sok vendég gyült össze; volt zene, táncz és vidám zaj.

Bizony nagy ünnep az ilyen nap a szegény apáczáknak, hisz a zárda belseje csak akkor népesül meg, csak akkor van ott zajos élet, midőn egy ifjú leány lemond a világ örömeiről, lemond mindarról, mi az életet kedvessé teszi s fogadalma által áthághatlan fal emelkedik közte s a külvilág között.

A felavatás napján a templom zsufolásig megtelt közönséggel. Thothov Mihály, az új császár is megjelent néhány magas állású embere kíséretében és elfoglalta a számára készített diszes ülőhelyet, mely elöl volt.

Fény-árban uszott az oltár, zugott az orgona.

Euphrosinát egy oldal-ajtón át oltárhoz vezették.

Magas, sugár természetű finom szövetű fehér menyasszonyi öltözék fedte, mely habkőnyedén borult szüziés alakjára; rendkívül hosszú, fényes, dús, fekete fürteit átlátzó fehér ara-fátyol takarta; arányos szép fején narancsvirág koszorú díszelgett. Finom hosszúdad olajbarna arczát oly elragadóvá tette a piros árnyalat; magas homlokáról a lélek fonsége sugárzott le; szépen ivezett sötét szemöldökei alul fekete szemei úgy ragyogtak, mint a nyájas esti csillag; bíborpiros ajkai halkan imát rebegtek, míg szép kis kezei keblén össze valának kulcsolva. Egész lényén az ifjúság pótolhatlan varázsa ömlött szét.

Számtalan szem tapadt reá a csodálat kifejezésével. Ily gyönyörű, ily vakító szépséget soha se láttak.

A császár tágranyitott szemekkel bámult reá, mintha nem földi lényt, hanem égből alászállt angyalt látna.

A lobogó fáklyák, az orgona mélabus hangja, a tömjén füst, mely körülfolyta az oltár lépcsőjén térdelő gyönyörű alakot, különös hatással voltak idegeire. Feje szédült, keble forrongott; alig birt uralkodni magán.

A fogadalmi eskü elhangzott a szép menyasszony ajkairól, mely által örök hűségre kötelezte magát a megváltó Jézus Krisztus iránt.

Ekkor a függőnyt lebocsátották; a papok a sekrestyébe vonultak.

A császár felállott és kíséretével eltávozott. Nem birt tovább maradni, szabad légre volt szüksége; de nemis akarta látni a további gyászos szertartást.

Euphrosináról lehúzták a menyasszonyi ruhát, levették fejről a koszorút és fátyolt, aztán reá adták a fekete apáczaruhát. Ő — mintha viaszbáb lett volna — engedte, hogy tegyenek vele bármit.

A függőnyt felhúzták.

A közönség sovár kíváncsisággal várta a történéseket.

Az apácák szétbontották új testvérük haját s a gazdagon elomló hollófürtök, mint gyászos lepel borultak vállaira. Aztán az egészset összefogták egy csomóba s a mint az olló, mely a gyönyörű haját lemetszette, összecsatlant, az apácza-herczegnő megrázkodott.

Talán a hideg aczél, a mely nyakát érintette, okozta ezt, vagy a lelke fázott? . . .

A szép fényes fürtök a hideg kövezetre hullottak.

A közönség szemeiből hullottak a könnyek; zokogás vegyült a papok éneke s az orgona mélabús hangjai közé; a harangok is keservesen sirtak, zokogtak.

Aztán felölelték a legszebb ékességétől megfosztott anyagi teremtest s kiterítették az ott felállított ravatalra és betakarták szemfedővel; ekkor kezükbe fáklyákat véve körülállták a ravatalt.

Oly borzalmas látványt nyujtottak a sötét alakok a fáklyák fényénél halvány arczukkal, mintha kísértetek lettek volna. Darabig halkan imádkoztak, azután a függönyt újra leeresztették.

A papok eltávoztak a sekrestyébe; a nép a templomból szétozlott.

A fáklyákat kioltották az apácák s hideg csókot lehelve új társnőjük homlokára, leemelték a ravatalról s czelájába vezették.

E gyászos szertartás azt jelentette, hogy Euphrosina, a szép herczegnő, meghalt a világra nézve.

Midőn egyedül maradt, leborult a feszület előtt és buzgón imádkozott, hálát adva a Mindenhatónak, hogy őt is a kiválasztottak közé sorozta, hogy méltóvá tette a nagy kegyre: a Jézus menyasszonyává lehetni. És kérte Istent: nyujtson segedelmet, hogy életét egészen neki szentelhesse.

IV.

Mihály császárnak, mióta Euphrosinát meglátta, került szemeit az álom. Lelke előtt szüntelen az ő képe lebegett: azok a szép, ragyogó sötét szemek, az a fenséges szüzi homlok, azok a gyönyörű bíborajkak.

Meg volt büvölve. Nem birt menekülni a varázstól, mely egész lényét fogva tartá. Érezte, hogy szereti Euphrosinát oly érzellemmel, minőt eddig egyetlen nő iránt sem érzett. Darabig küzdött ez érzelem ellen, engedelmeskedni akart az intő hangnak, mely belsejében egyre ezt sugá:

Neked forrón szerető nőd van, kinek hűséget esküd-tél, ő az apácza pedig a Megváltónak esküdött örök hűséget; tépd ki szivedből e bűnös érzelmet. Köztetek áthághatlan fal emelkedik.

Engedelmeskedni akart az ész szavának, mely erősen tiltakozott oly érzelem ellen, a mely két nő nyugalmát volt feldulandó. De kevés halandó képes a szív érzelmeit legyőzni és Mihály császár sem tartozott e kevesek közé.

Az ő szive is fellázadt, kitüzte a szerelem lobogóját s legyőzte az észt, a kormányost.

Euphrosina felavatása után pár hét mulva magányosan sétált a magas falaktól körülvelt kertben.

A bő fekete öltözék, mely kifogástalan termetét fedé, a fehér homlok-szalag, az apácza-fátyol, melyek nemes homlokát, szép fejét eltakarták, komor ellentétet képeztek üde, bájos arczával.

Szép nyári délután volt. A nap arany sugarai mosolyogva csókdosták a virágok kelyheit, melyek édes illattal áraszták el a levegőt; a fák levelei csak alig susogtak; mert a szellőt a szabad szárnyalásban akadályozták a kertet körülvevő magas falak.

Euphrosina egy padra ereszkedve gyönyörködve tekint körül. Lelkének oly igen jól esik a szabad természet szemlélhetése, habár ebből oly kis darabkát láthat is, hisz azokban a sötét, komor termekben minden oly rideg.

A kert porondos ösvényén egy apácza közeledék s Euphrosinához érve levelet vont elő kebléből, melyet e szavakkal nyujta át:

— Olvassa el kedves gyermekem, önnek szól!

Euphrosina meglepetve nézett a szólóra.

— Ki irhat nekem? — mondá — én levelet senkitől sem vártam.

— Olvassa el s akkor meg fogja tudni, mondá Octavia testvér s visszatért azon az úton, a melyen jött.

Euphrosina felbontá a levelet és olvasá a következőket :

»Egyetlen egyszer láttam önt, a teremtés remekét, de ez elég volt arra, hogy nyugalمامat elveszítsem. Hasztalan iparkodom elfojtani az érzelmeket, a fellázadt szívet nem bírom lecsendesíteni. Szeretem önt bájos hercegnő! osztatlan, tiszta, igaz, forró szerelemmel. Ne kárhoztasson ezért én gyönyörűségem, ne kárhoztasson szívem, lelkem, üdvösségem, mert erről nem tehetek!

Nem sokára meglátogatom a zárda lakóit, hogy önt újra láthassam s hogy ön is megláthasson engem s ha egy kis vonzalom támad szívében irántam, akkor szétrombolok minden válaszfalat, mely akadályul szolgál arra, hogy ön bájos angyal, az enyém lehessen! A császárnői trónra fogom ültetni és oly boldoggá tenni, a minő eddig még senki nem volt. A viszontlátásig!

Mihály császár.«

Hogy mi ment végbe az Euphrosina bensejében, megismervén a levél tartalmát, azt az enyémnél sokkal hivattottabb toll volna képes híven leírni.

Mit érezhet egy olyan ifjú leány, ki legszebb éveit, elzárva a külvilágtól, a komor boltozatok alatt élte át? Kihez hasonló szavak soha sem intéztettek, kit szigorú zárdai szellemben neveltek, azon hitet csepegtetvén lelkébe, hogy a valódi nyugodt, tartós örömek, csak a zárda falain belül találhatók fel.

Az az isteni szikra, mely a szív mélyén szúnyadt, fellelevenült; egész lényét előtte eddig ismeretlen gyönyöréret járta át. Szemeit önkénytelenül lehunyta, mintha képzeletben egy képet akarna magának alkotni azon férfiról, ki oly édes titkot fedezett fel előtte, a mely képes paradicsommá változtatni az életet.

Ez a gyönyörteljes, édes érzés azonban csak rövid ideig tartott, gyorsan következett a visszahatás. Kimondhatatlan aggodalom, félelem szállta meg szívét. Bűnnek hitte azt, hogy néhány perczre megfeledkezett a hűségről, melyet a Megváltónak esküdött, és átengedte elméjét a gyönyörteljes gondolatoknak.

A levelet szilánkokra tépte, azt híven, hogy ezáltal szivéből is ki lesz tépve az az új, az a tiltott érzelem.

Aztán felszaladt czellájába, mintha menekülni akart volna a kísértés elől, itt térdre omlott a feszület előtt s kezeit összekulcsolva, így imádkozott:

Istenem bocsáss meg nekem! Szabadíts meg az ördög incselkedéseitől, üzd ki elmémből a vétkes gondolatokat, segélj meg, hogy minden gondolatom és cselekedetem egyedül neked legyen szentelve!

Szegény ártatlan teremtés! Mennyit küzködött magában, hogy gondolatainak gátat vessen, hogy szivében csak vallásos érzelmeknek adjon helyet. De hasztalan. A szive mélyén alvó szikra fel volt élesztve; gondolatai, a zárda falain kívül, a szerelem csodás, tündér világában szárnyaltak.

Napjait folytonos imádság közt tölté, de a kísértéstől szabadulni nem birt. Rettegés közt várta a napot, melyen a császár, beváltva ígéletét, meglátogatja őt.

E nap nemsokára bekövetkezett.

A császár — ki a fejedelem-asszonyt előre értesítette látogatásáról — megérkezett.

Vele, a leghatalmasabb urral szemben, nem volt a fejedelem-asszonynak bátorsága azon szigorú rendszabályhoz alkalmazkodni, mely szerint a látogatók, csak a rácsos ablakon keresztül beszélgethetnek az apáczákkal.

A felséges urat a nagy teremben várták, míg kísérete az alsó teremben várakozott reá.

Euphrosina a fejedelem-asszony oldalánál foglalt helyet.

Midőn a császár belépett, az apáczák mély hódolattal hajoltak meg előtte.

Mihály császár férfikora délpontján állott. Magas, szép termete volt, sűrű fekete hajjal és mély tűzű szemekkel. Modorában gyöngéd, előzékeny. Szép ismeretekkel birt, jártas volt több idegen nyelvben.

— Kegyeskedjék helyet foglalni Felség! szólt a fejedelem-asszony hódolatteljes hangon.

De a császár állva maradt.

— Euphrosina herczegnőt, rokonomat jöttem meglátogatni, mondá férfiasan csengő hangon, míg szemeit körüljártatá.

Az apácza-herczegnő szive hevesen dobogott; két kezével egy szék karjába fogódzott, hogy elrejtse erős reszketését. Egy lépést sem birt volna előre tenni.

A császár észrevette a hatást, melyet megjelenése a hercegnőre gyakorolt.

— Üljünk le hát mindannyian, szólta ismét, miközben Euphrosinához közeledve, helyet foglalt mellette.

És beszélt hozzá gyöngéden. Kérdésekkel halmozta el, melyekre Euphrosina nagy zavarral felelt, pedig e kérdések csak közönyös dolgokról szóltak, hogy miként érzi magát, mivel tölti idejét? stb. A fejedelem-asszonyhoz is intézett néhány udvarias szót, aztán felállott, hogy eltávozzék.

Midőn Euphrosinának bucsúzva kezét nyujtá s mélyen a szemeibe tekintett, ennek, a kéz érintésére, meleg villanyfolyam járta át egész valóját s a mély tüzü szemek sugarai szive mélyeig hatottak oly forróan, hogy a felelevenült szikra ott lángra lobbant.

Arcza bíborpirban égett, a mely még szebbé, még elragadóbbá tette, annyira, hogy a császár alig birta leküzdeni vágyát, hogy karjai közé ne zárja őt.

Miután a császár kíséretével eltávozott, a zárda falai között helyreállt a megzavart csend és nyugalom. Az apáczák, a homályos folyosókon, a feszület előtt pislogó mécs gyenge világánál, nesztelenül haladtak el egymás mellett, hogy czelláikba vonuljanak.

A siri csendet csupán a zsolosmák zengedezése törte meg.

Euphrosina bensejében azonban nem volt csend, nem volt nyugalom; lelkében erős csatát vívott a véték az érényyel, a szerelem az Isten iránt kötelezett szent érzelmekkel.

Pedig az, a mi a szegény elzárt apáczáknak véték: — a szerelem, talán épen az, igen nemes rész bennünk. . .

Az új kereskedelmi miniszter.

— Lukács Béla. —

Folyóiratunk 1891. évi januári füzetében — mely Lukács Béla arcképét és életrajzát hozta — ezt mondtuk: »Még csak egy lépés van hátra, hogy Lukács Bélát idővel

Gorove István miniszteri székében üdvözölhessük. « És ez az idő 1892. júl. 20-án állott be, midőn Urunk Királyunk Lukács Bélát miniszterré kinevezte. E napon a kiváló tehetséggel párosult ernyedetlen munkásság ült diadalt. Állításunk bebizonyítására elmondunk egy esetet.

Az egyház már beszentelte volt a felejtethlen Baross holttestét; a gyászmenet indulófélben volt, hogy örök nyugalomra elkisérjék e nagy ember földi maradványait, midőn egy kiskörű uri társaság egyik tagja így szólott társaihoz: »Egyszer — az esti órákban — felmegyek a kereskedelmi miniszteriumba; minden szoba üres, sehol senki; csak a minisztert Barost és államtitkárát Lukács Bélát találtam. Kifáradva izzadtan dolgoztak. — Meglátjátok, hogy Lukács lesz Baross utóda!« Most a társaság egy másik tagja vette fel a szót és ezt a jellemző esetet beszélte el: »Egy ízben felmegyek Lukács Béla államtitkárhoz; félbe szakítja munkáját, szívesen fogad.

— Méltóságos ur Bécsbe szeretnék menni, de. . .

Erre az államtitkár kiveszi tárczáját és 30 frtot nyom kezembe.

— Ezzel elmehet és vissza is jöhet!

— De nem azért voltam bátor államtitkár ur, hanem szabad jegyet. . .

— Mit? szabad jegyet? Azt még apámnak sem adnék!

Igy gazdálkodott Lukács Béla az ország vagyonával már államtitkár korában és bizonyos, hogy ezen takarékos rendszer követője lesz Lukács: a miniszter is.

Ezek után még csak egy két lapnyilatkozatot közlünk.

A »Pesti Napló« ezeket mondja: Lukács Béla az ernyedetlen munkának embere, a ki zajtalanul dolgozott, de mindig dolgozott, a hova csak sorsa állította őt. Csendes volt, a hivalkodást nem kereste; e működésével kivívta mindazoknak becsülését, a kik ismerték őt. Vigasztaló látni, hogy Magyarországon a csendes munka, ha kivételesen is, elismerésre és méltánylásra talál és lépcső lehet, melyen valaki a legmagasabb politikai állásig emelkedhetik. Lukács Bélát eddigi munkájának ereje tette miniszterré. Szükség volt reá és megtalálták ugyanabban a miniszteriumban, a hova Baross G. ugyancsak azért vitte be, mert emberre

volt szüksége, a ki dolgozni és alaposan dolgozni tud. És éppen ezért hiszszük, hogy az a haszon lesz az irányadó, mely mindig együtt szokott járni azzal, ha az ember állítatja a polczra, ki képes is betölteni a hivatást, melyre nem ő, hanem a mely ő reá szorult. Lukács Béla szintén a munka minisztere lesz, a ki példával fog előljárni mindenütt, a hol dolgozni kell. Szerencsésnek tartjuk azt a választást, mely Lukács Bélában egyesítve látta mindazokat a tulajdonságokat, a melyek a kereskedelmi tárcza sikeres vezetésére, a megkezdett közgazdasági munkának eredményes folytatására és új alkotásokra képesítik. Hivatottságának zálogát multja, abban kifejtett munkássága képezi. Lukács Béla nem kereste ez ideig a maga munkásságának és tetteinek erkölcsi javadalmazását. Mindazonáltal jól tudjuk, hogy Lukács valóságos jobb keze volt Barossnak, hű munkatársa, eredményeinek részese, eszméinek részint táplálója, — részint végrehajtója. És mert egyenes letéteményese annak a szellemnek, a melyben Baross dolgozott: tehát legméltóbb is arra, hogy örökébe lépjen. Midőn Baross miniszterré lett: ragaszkodott ahhoz, hogy Lukács Béla legyen államtitkára. Jól kellett tehát ismernie az érdemeket, a melyeket szerzett és munkatársának képességeit s kormányzati erényeit. Abban az összeforrottságban, a mely a két pálya egész történetében mutatkozik, mi kezességet látunk abban, hogy Lukács Béla semmit sem fog elejteni abból, a mit előde alkotott és nem csökkenet erővel és lelkesedéssel fog építeni, mint segített az alapokat lerakni.

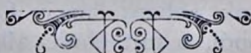
A »Kolozsvár« így ír: E kinevezéssel nyilvánvalóvá lett, hogy Magyarországon a demokraczia magasztos elvei a gyakorlatban is érvényesülnek, hogy a kitaró és fáradhatatlan munkásság, a tanultság és szorgalom a maguk édes gyümölcseit megszerzik, és hogy a legmagasabb polgári állások és méltóságok elnyerésére az út többé nem a bárói vagy grófi koronák és sok száz éves ősi családfák kimutatása: hanem a tehetség, a szorgalom és a munka.

Az »Egyetértés«-ben ezeket olvassuk: »Lukács Béla egyik legkiválóbb sajátsága a bámulatos emlékező tehetség. Évek mulva is emlékezik minden fontos és kevésbé fon-

tos aktára. De nemcsak az elintézés módjára emlékezik, hanem a legtöbb esetben azokra a számokra is, a melyekkel az elintézés fogalmazva van. Számtalanszor keltette fel e ritka emlékező tehetségével munkatársainak bámulatát. De a mi ennél többet ér és mit mindenki könnyen átláthat: ez az emlékező tehetség óriási előny oly férfinál, a kinek nemcsak ezerféle tárgygyal, hanem ezer és ezer emberrel van dolga. — Lukács Béla jószivű, melegen érző, nemes kedélyű ember. A ki őt családja körében látja, a mívelt, kedves és szerető hitves oldala mellett, a ki benne a boldog apát megfigyelte, s a ki vele a társadalmi szokások rideg formáin túl is érintkezett, az becsüli benne az embert, a kinek jósága és szivessége ritkítja párját. Lukács Béláról mindenki tudja, hogy nemcsak tehetségei és tapasztalata, nemcsak a buzgalom és odaadás, melyet állásában eddig tanusított, képesítik a miniszteri tárcza vezetésére, hanem az a szeretet is, melylyel egész eddigi életét az ország közgazdasági ügyeinek és nemzetlétünk fejlesztésének szentelte.«

Üdvözljük a korona új tanácsosát, volt országgyűlési képviselőnket, ki Szamosújvár mandatumával ment 1872-ben első ízben az országgyűlésre — megérdemlett, fényes állásában!

Sz. K.

Római telep Szamosújvár határán.

A tudósok, — kik azt az utat, mely Salinae-nél kezdődött és Patavissa-Napocá-n át Optatiana-Largia-Certia felé vezetett, azonosnak tartották azon útvonallal, mely a mostani Tordától Kolozsvár, Szamosújvár, Deés és Csicsó-Kereszturig terjed — sokáig kétségeskedtek abban, vajjon a „Napoca“ név, miről a Peutinger-féle földabrosz tesz említést, Kolozsvárra vagy Szamosújvárra vonatkozik; később azon vélemény emelkedett túlsúlyra, mely azt Szamosújvárra vitte.

Ezt a véleményt védték a mult században Timon Samú,¹⁾ Felmer Márton,²⁾ Benkő József³⁾ és Bartalis Antal;⁴⁾ sőt újabb időben maga Torma Károly⁵⁾ is. De ezután kételyek kezdettek ez ellen felmerülni, minek kifejezést is adtak Cellarius Kristóf,⁶⁾ dr. Neugebauer⁷⁾ és maga Torma Károly⁸⁾ is. Végre Mommsen Tivadar⁹⁾ a Kolozsvártt talált és Napoca nevet viselő feliratok alapján — mert tekintetbe nem lehet venni azokat a feliratokat, melyek szintén ezt a nevet tartalmazzák ugyan, de oly helyeken (Gyulafehérvár, Torda, Alsó-Kasály) találtattak, melyekre sehogysem vonatkozhatik, — a kérdést Kolozsvár javára döntötte el. Napoca tehát Kolozsvártt volt, ellenben a szamosújvári római telep nevét még eddig nem tudjuk, míg azt valamely szerencsés felfedező meg nem határozza.

A szamosújvári római castrum, mely a nagy berek, a malom árka és a Kolozsvár felé vezető országút között terül el, az itt talált számos és A II P bélyeggel ellátott burkolattégla tanuskodása szerint valószínű, hogy lovas-osztály álláshelye volt, melynek kőanyagát a Martinuzzi-féle vár, a város-alapító örmények házaik, főtemplomuk, sőt talán a Karácsonyi-szegényház felépítésénél használták fel. Volt itt fürdő is, mit kétségtelenné tesznek az itt talált melegvezető csövek, faszén-maradványok és a tűzhely padozat, mely tégl-, kavics- és mészből álló kőkeménységű vakolat. A castrum elpusztult házainak nyomai is láthatók.

Nem jelentéktelen az ezen telepen talált leletek száma.

I. Neugebauer ezen leletekről tesz említést:

-
- 1) *Imago antiquae Hungariae, Tyrnaviae 1735.*
 - 2) *Primae lineae Magni Principatus Transilvaniae historiam antiqui, medii et recentioris aevi e hibentes, Cibinii 1780.*
 - 3) *Specialis Transilvania (kézirat) I. r. 8. fej. 124 §.*
 - 4) *Ortus et Progressus Imperii Romanorum in Dacia mediterranea, Posonii 1787.*
 - 5) *Erdélyi muzeum-egylet évkönyvei, I. köt. 1861.*
 - 6) *Notitia orbis antiqui cum observationibus Conradi Schwarz, Lipsiae 1731, tom. I. pag. 478.*
 - 7) *Dacien aus Überresten des klassischen Alterthums mit besonderer Rücksicht auf Siebenbürgen. Kronstadt 1851, S. 232.*
 - 8) *L. Archaeologiai közlemények, IV. köt. (1864) 16. o.*
 - 9) *C. I. L. III. 169 lap, VIII. sz.*

1. T. N. PER BARBAROS GENTES ARMIS RESISTENTES VIIS PATEFACTIS. N. C. P.¹⁾

2. IMP. CAESAR D. NERV. INVICTO AVGVSTO FELICI SABINA V. I. NUMINI EUS.²⁾

3. Egy 3' magas kő, melyen két kis oszlop között redős ruhát viselő női alak látható. Magán házba van befalazva.

4. Egy 2' magas, gazdagon ékitett fülkében női fő.

5. Lapos kövön edény, füléből rágcsáló kigyók tekerőznek.

6. Neugebaur 1847. máj. 8-án a mondott római castrum falazatában mindenütt római cserepeket talált.

II. A Torma Károly által említett leletek³⁾ ezek:

1. A kőből való kőb, mely 2' 9" magas és 2 láb $\frac{1}{2}$ " széles, egyik oldalán Herculesnek alig kivehető alakja, másik oldalán ló mellett álló alak van féldomborműben (basrelief) nagyon esetlenül kifaragva; két oldala simán maradt. Sokáig állott az »Alsóközépcza« 8 számú háza előtt.

2. Kőtábla-töredéken egy ülő gyermek-alak, mely a farkas emlőjét tartja — látható féldomborúan faragva.

3. Egy kőtábla, mely lónak és kutyának csak félig kifaragott alakját tünteti elő.

4. Feliratos kőtöredék, melyen e betűk olvashatók: ISSIM S

Ezen utóbbi három darab szintén Szamosújvárt az »Alsóvízútcza« 1. (régí számozás 56) számú ház falába van befalazva.

5. Redős togájú, szakállas férfiú mellképe; a jelenleg országos fegyintézetnek használt szamosújvári vár, Martinnuzzi által épített részének falába illesztve.

¹⁾ Domino orbis Trajano Nervae per barbaros gentes armis resistentes viis patefactis »Napocensis Colonia Posuit.« Neugebaur és Ackner olvasása.

²⁾ Wieseler és Mommsem mindkettőt (Corpus Inscriptionum Latinarum, 1873, harm. köt. első rész 166 lapján) költöttnek mondja (»ut Napocam hic fuisse demonstrarent.«)

³⁾ Erdélyi museum-egylet évkönyvei, I. köt. 30—36. lap.

6. Két kőtábla, melyeknek elseje egy delphinnek alig kivehető alakját ábrázolja.

7. A másik nőt és szakállas férfiút tüntet elő.

8. Fogadalmi oltár, melyen e felirat olvasható:

HERCULi SANCTo
MARC. VERACiLi V
VERVS. LEG. AVG
PROP. CVRANT
PANNON. MAXI
PREF. EQ

Az az: Herculi sancto | Marcus Veracilius | Verus legatus Augusti | propraetore curante | Pannonio Maximo | praefecto equitum.

A 6. 7. és 8. alatt említett három darab a főpiacson, a Placsintár-féle ház, udvar felőli falába van illesztve.

9. 1852-ben a castrum romjai között találtatott a) cserép tál; b) kőből kifaragott, kiterjesztett szárnyú sas, fej nélkül; c) kőszobor töredék, mely — hihetőleg — Amort ábrázolja. Mind a három Gábrus Zachar tulajdonát képezte.

10. Széplak határán találtak egy, Torma Károly birtokában levő mély-vésezett carniol-darabot, mely széken ülő Jupiter-alakot, sasával lábainál, ábrázol.

11. Az 1835-ben e római castrum mellett talált, négy darabban összeállított becses bronz-féldombormű az erd. museum-egylet archeol. gyűjteményében látható.

III. Homokkőből faragott sírkő-töredék, melyen koszorú által képezett körben szakáltalan férfiú dombormívű mellképe — két oszlopon nyugvó félkörű boltozat alatt — látható. Az ábra alatt ez a felirat olvasható:

D(is) M(anibus) Daphno. ¹⁾ E sírkő-töredék több római dombormívű faragvánnyal a Szamosújvártól $\frac{1}{2}$ órai távolságra eső Szamosújvár-Némethiben az ev. ref. templom falába van kívül befalazva. Kétségtelen, hogy e római műemlékeket a szamosújvári római állótáborban találták s azokat a szamosújvár-némethii német települők templomuk szentélyének falába falazták.

IV. Homokkőből faragott síremlék alsó része; felirata ez: (Dis Manibus...) tilianus miles (le)gionis X(III) Geminae

¹⁾ Archeol. közlem. V. 1865. 13. lap.

Antonianae librarius consularis numeri et Aelia Paulina et Ulpia Dubitata filiae parentibus pientissimis posuerunt.¹⁾ Találták 1865-ben a város malmának gátja mellett. Voith Miklós ügyvéd adományából az erdélyi muzeumban.

V. A város birtokában:

1. Egy homokkőből készült síremlék oszlopteteje, evvel a felirattal: D(is) m(anibus). M(arco) An(tonio?) . . . dec(urioni) alae II. Pa[nn(oniorum) . . . ius Secun]dinus dec(urio) a[lae eiusdem . . . E követ a városi majoros Lázár Bogdán a Szamos árkában találta 1886-ban.

2. A város keleti lejtőjének vizmosásában, mely a téglavető alatt délre fekszik, talált és homokkőből készült két fogadalmi oltár; az egyiknek felirata ez:

(p)ro salute (L)icini (ani Au) g(usti) [f(i)lii] Felicis n(obilissimi) [C(aesaris)] Florentinus et Suriacus.

A másikon ez a felirat van: Sabino et A(n)u(l)lino c(os.) diis b(onis imp(eri)?) pro sal(ute) d(omus) d(ivinae) in honor(em) Nocturnor(um) M(arcus) Valer(ius) (An)tonianus (v)otum s(olvit) l(ibens) m(erito).

Itt még találtak egy felírást homokkő darabot. Ugy látszik hogy e lelőhely a mondott telep szenthelye volt.

3. 1888 nyarán a Szamos árkában talált domborműven, mely részét képezi egy síremléknek — három tunicába öltözött alak mellképe és két patkó látható.

4. Homokkőből durván kifaragott négyszögű oszlop capitejére (főte), mi szintén a Szamos árkából került napfényre.

5. A Szt-János képszoobra közelében 1886-ban emberi csontokkal együtt jó karban levő agyaglámpát és 1892. július havában egy cserép-tányért, egy csuprot és egy méceszt találtak.

6. Szamosújvár mellett létezett római fürdő helyén talált Osztian Kristóf főjegyző 1890. szept. 16. (27 cm)², 4.5 cm. vastag téglát; felirata ez:

Terentius Fegel (lius) Titus De(c)i(anus), Bitus Los(cus?) Cn(e)iu(s)? Gemel(lius) Ta(...?) Marci(an)us. ABC. . .

E táblán látható a nagy ABC egészen (van a betűk közt K, Q, X, Y, Z is).²⁾ Ezt a leletet becsesnek tartják.

¹⁾ L. Archeol közl. VI. (1866) 146—14 f l.

²⁾ L. Archeol. Értesítő XII. köt. 2. sz. Budapest 1892.

7. A gát közelében kavics-ásó munkások 1892. júl. 21-én találtak egy bronzból való szép mű ép Minervát. Igen becses lelet.

VI. L . . . birtokában is van egy fogadalmi oltár (ara), felirása következő:

J(ovi) o(ptimo) m(aximo). M(arcus) N(. . .) ius) Lucreanus
pr(aefectus) a(la) e II. Pan(noniorum) v(otum) s(olvit) l(i)benš.

VII. A gymnasium birtokában:

Egy kvárcztrachytból faragott, koszorúzott fő; hátsó része simára van levésve. A Szamos árok gátja közelében találtatott. Agyagcsésze; ezüst- és réz-érmek. . .

Aztán ember-emlékezet óta nemcsak az itt járó-kellő ifjúság, hanem egyesek is találtak a castrum helyén több római tárgyat, melyek — mint magánbirtokok — lajstromzatlanul maradtak.

A malom-árok és a keleti oldalon levő domb közt elnyuló téren is fellelhetők a római telep maradványai. Énmagam a vádi fogadó kertjében római kemence-téglát, négyszögű téglákat, jól fentartott agyagkorsót, fazekat, különböző edénydarabokat és egy hajtódárdának (framea) vashegyét találtam. — Idővel még sok más tárgy is kerülhet napfényre.

Énnyit tartottam szükségesnek e folyóiratban a közlésre. Különben a szives olvasót, ki a Szamosújvár mellett levő római telepről és az itt talált maradványokról többet akarna tudni, az »Archeologisch-epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich-Ungarn (Jahrgang XIV. Wien, 1891.) című műben megjelent hosszabb és részletesebb dolgozatomhoz utalom.

Ornstein József,
cs. és kir. nyug. őrnagy.

Szamosújvári levelek.

I.

Nemzetiségi viszonyainkról.

Minálunk, értve e város társadalmát, a nemzetiségi viszonyok jellemzésére — hála az Égnek — elég e három betű: Pax. Jelszavunk e tekintetben is, hogy a sokféle népfajok közt állandó és zavartalan béke legyen. Pedig ve-

gyes népesség lakja, faji eredet tekintetében úgy a várost, mint a közvetlenül határos vidéket. Szamosújvárnak zömét, város-alapító, ősi törzslakosságát tudvalevőleg az örménység képezi, de a mellett lakosai közt nagy számmal vannak magyarok és románok is; ezenkívül kisebb számmal németek, zsidók, stb. Mindamellett e város a különböző népfajokhoz tartozó honfiak társadalmi békés együttélésének — mondhatni — mintaképül vehető klasszikus földjét képezi. Ethnographiai tekintetben tehát meglehetősen tarka vegyületet képez a mi lakosságunk, melynek soraiban az említett ötrendbeli népfajon kívül még több más népfaj képviselőire is akadhatunk; természetesen csak szórványosan, százalékkal ki sem fejezhető lélekszámban.

Főbb néptörzseink: e város örmény, magyar és román lakossága s mint jeleztük, példányszerű békességben, s hazafias egyetértésben él egymás közt; s ha magyar hazánk minden városa és vidéke a különböző népfajok és nemzetiségek kölcsönös megbecsülésének ily örvendetes képét tüntetné föl, — úgy valóban sem nemzetiségi egyenetlenség, sem hazaellenes üzemek és izgatások nem háborgatnák többé a politikai értelemben vett egységes magyar nemzetet alkotó népfajok összhangját és közbékéjét.

Mondanunk is alig szükséges, hogy egész irodalmi működésünk irányának egyik szilárd alapelvét: vezércsillagát épen ezen békés köz-szellem ápolása, fejlesztése és megszilárdítása képezi és képezendi a jövőben is; s e tekintetben legalább a Szamosvölgy kebelén folyton szeretnők éleszteni, ébren tartani a hazai nemzetiségek teljes egyetértésének és együttérző hazafiságának üdvös szellemét, — ellensége levén az ember és ember közti gyűlölködésnek, minden alakjában, akár egyesek, akár pártok, fajok vagy felekezetek közt jelentkezék az, s legyen bár neve nemzetiségi kérdés, pártszenvédély, avagy antiszemitizmus. Mi tisztában vagyunk azzal rég, hogy sem a hazának, sem e városnak nincsen szüksége a társadalmi egyetemes közbéke, a nyugalmas nemzeti munka s a józan irányú előhaladás megzavarására; s már a keresztény katolicizmus által sugallt humanizmusunk is kötelességünké teszi, megbecsülni az emberi méltóságot minden irányban párt, faji, felekezeti

és ruházati különbség nélkül, a szeretet szent vallásának szellemében.

S éppen azért mi a legnagyobb örömmel teljesíthetjük szerény körünkben a feladatot, mely a többek közt reánk, mint városunk jelenkorának krónikásaira hárul, hogy nyíltan konstatáljuk Szamosújvár nemzetiségi viszonyainak mintaszerűen emelkedett szellemét; melyben úgy a város fölvirágzása iránti reményünknek egyik biztosítékát szemléljük, mint becses tényezőjét a társadalmi egyenlenségek elkerülésére irányzott legőszintébb törekvéseinknek. Adja is az Ég, hogy az idők végeiglen, minden nemzedék békét élvezhessen e nemes város földjén és falai közt; mert hisz írva vagyok: »Ha az Ur nem őrzi a várost, hasztalan vigyáz, a ki őrzi!...

S.

A kath. örmények.

III.

— Befejező közlemény. —

a) A pátriárkhai megye: Konstantinápoly: 32 pap, 16 templom, 10 iskola, 10000 lélek.

b) Érsekségek: Lemberg: 17 pap, 22 templom v. kápolna, 2 iskola, 4500 lélek.

Aleppo: 13 pap, 7 templom, 4 iskola, 7500 lélek.

Márdin: 13 pap, 8 templom, 7 iskola, 8000 lélek.

c) Püspökségek: Ádáná: 8 pap, 7 templom, 7 iskola, 2500 lélek.

Alexandria: 4 pap, 5 templom, 1200 lélek.

Diárbekir: 12 pap, 10 templom, 10 iskola, 4000 lélek.

Angorá v. Ancirá: 32 pap, 4 templom, 18 iskola, 8000 lélek.

Ártvin: 23 pap, 22 iskola, 12000 lélek.

Brussza: 9 pap, 8 templ., 7 iskl., 11000 l.

Cézarea: 3 pap, 4 templom, 2 iskl., 1500 l.

Erzerum: 54 pap, 76 templom, 19 iskola, 10000 lélek.

Ispáhán: 1 pap, 500 lélek.

Kárpút: 4 pap, 4 templom, 10 iskola, 1700 l.

Márás: 10 pap, 4 iskola, 6000 lélek.

Méliténe; 7 pap, 10 templom, 8 iskola, 4000 l.

Mus: 6 pap, 5 templom, 2 iskola, 4000 lélek.

Szebászte: 2000 lélek.

Trápezunt: 10 pap, 3 templom. 4 iskola, 5000 lélek.

Tokát: 2000 lélek.

d) Összegezés: Egyházi rend: 1 pátriárkha, 3 érsek, 15 püspök, 305 áldozár. Mékhitárista és szent Antal rendű szerzetes

200. Az örmény szert. papságon kívül mint hithirdetők az örmény püspökök joghatósága alatt működnek: jézus-társasági, ferenczrendi, kapuczinus, domonkosrendü atyák.

Örmény szerzetesnök: a Szeplőtelen-Sz. Szűz leányai.

Templom v. kápolna: 189; iskola 134; hivek száma: 111,400. Miután laknak kath. örmények a világ más részeiben is, 120 ezerre tehető a kath. örmény hivek száma.

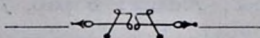
Hazánkra vonatkozólag az »Armenia« tudós szerkesztője, Szon-gott Kristóf urhoz fordulván megbízható adatokért sziveskedett velünk közölni:

»Az erdélyi kath. örmények egyházilag a világ más kath. örményeivel nem tartanak össze. Közöttünk és a világ más kath. örményei között nincs semmi összetartozás.

Apáink Moldva-Oláhországból jöttek be 1672-ben: 3000 család (mintegy 15,000 lélek) A beköltözés éveiben nem-egyesültek voltak őseink, de az örmény szertartást követték. De nem sokára egyesültek a róm. kath. egyházzal.

Róma 1691-ben Verserescul Oxendius hazai örményt nevez ki püspökünnké. Püspökünk 1715-ben halt el; széke betöltetlen maradt. Azóta a hazai örmények az erd. róm. kath. püspök joghatósága alatt állanak.

Létezik Erdély területén az örmény szertartás. Papjaink örményül és örmény szertartás szerint miséznek Van négy parokiánk Erdélyben: Szamosújvár, Erzsébetváros, Gyergyó-Sz.-Miklós és Csik-Szépvis. Erdélyben van összesen 11 örmény szert. kath. pap. — Papjaink a mult században Rómában tanultak (Collegium Urbanum), ott is szentelődtek; most Gyulafehérvárt tanulják a theológiát, de vagy a bécsi örmény mekhitarista érsek-apát vagy a lemergi örm. kath. érsek szenteli föl őket. »Kath. hittedjesztés lapjaiból.«

Kisebb közlemények.

A British muzeumból. Az »Academy« czimú angol tudományos folyóirat azt a hirt közli, hogy az angol muzeumot, mely milliókat költ régiségekre, bizonyos szédelgőnek sikerült rászedni. A muzeum ugyanis megbizott egy angol régiségtudóst, hogy Assuán-ban és Ninive-ben ásatásokat eszközöljön, s az illető tudós be is szolgáltatott a muzeumnak egy csomó ékirással borított kőtáblácskát és papyruszokat, melyekről azt állította, hogy azokat Ninive romjai alól ásta ki. Most azonban Rassam Hormuzd, hírneves angol-örmény archaeolog, a ki csakugyan ásatásokat végzett Ninive romjainál, leleplezi az angol régészt, s azt állítja róla, hogy a kérdéses táblácskákat és papyruszokat nem ásta ki Ninive-ben, hanem Bagdadban vásárolta azokat arab kereskedőtől, kik állítólag a Der folyóban találták e régiségeket; a hol azok — Rassam szerint — babyloniai romok maradványai voltak.

Örmény képviselők Romániában. Romániában febr. nyolcz első napja alatt voltak a képviselői és senatori választások; itt most a conservatív és alkotmányos párt jutott uralomra. Míg a liberálisok kezében volt a kormány, csak egy örmény volt a képviselőházban; ellenben ezek bukása után mindig volt 3—4 örmény, vagy a senatusban, vagy a képviselőházban. Az ideai választások alkalmával ez az öt örmény jutott be a senatusba: Bėjékleán Gergely (Félcsvi kerület), Csolákián Gárábéd (Botusáni ker.), Thátoszeán Chácshéresz és Thátoszeán Thorosz (Nyámczui ker.) Govláveán Krikor (Szacsávái ker.) és Govláveán János (Bosusáni ker.)

A »Földrajzi közlemények« című folyóirat Butyka Dezső orvostól, ki tíz évig tartozkodott Örményországban, dolgozatot közöl a Törökországban lakó kurd népről.

Irodalom és művészet.

Eginián költeménye az utolsó örmény királyról, melyet Fehér Gerő gyönyörű fordításában mult havi füzetünkben közöltünk, olvasóink körében méltó feltűnést keltett, s a legteljesebb elismerést vivta ki úgy a jeles költő, mint a tehetséges műfordító részére, a kit mi is minél gyakrabban óhajtanánk megszólaltatni folyóiratunk lapjain, a gazdag örmény irodalom költői termékeinek fentkölt szellemi átültetésében szolgálatot téve a magyar irodalomnak és dicsőséget szerezve papi állásában folytatott szellemi működése által az egyháznak is. Örömmel vettük egyébiránt azon hirt, hogy nevezett irótársunk az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat szerkesztőségébe szerkesztőtársnak választatott.

Képes naptár. Az »Aurora«-nyomda kiadásában jövő 1893. évre e lapok szerkesztője: Szongott Kristóf egy illusztrált ismeretterjesztő naptárt fog szerkeszteni, mely a tulajdonképeni naptári és hirdetési részeken kívül, több mint öt ivnyi irodalmi részt fog tartalmazni, a legérdekesebb változatos olvasmányokkal, s különböző ismert nevű írók közreműködése mellett.

A Lusziéán család érmei. A párisi »Journal d'Etudes Commerciales« című lap a következő cím alatt egy hosszú és érdekes cikket közölt a francia királyi házzal rokonságban álló örmény Lusziánián hercegekről: »A Lusziánián család érmeinek története. Préau Károly akadémiai hivatalnok-, több tudós társaság tagjától.« (Histoire numismatique de la Maison de Lusignan. Par Charles Préau, Officier d'Académie, Membre de plusieurs Sociétés savantes.)

II. Vilmos császár képe. A »Berliner-Börsen-Courir« azt mondja, hogy a sultán megvette egy örmény festőtől azt a képet, mely megörökítette a perczet, midőn a német császár a Jildiz palotában (Konstantinápoly) tartozkodott — és II. Vilmosnak küldötte ajándékba.

Közgazdasági élet.

Egy manchesteri örmény, névszerint Ohánnesz Andréászián nagykereskedő és gyártulajdonos levelet intézett szerkesztőségünk-höz, melyben tekintettel ottani összeköttetéseire késznek nyilatkozott Magyarorszáig kivitelű kereskedelmének előmozdítása érdekében a hazánkbeli termények: állat, állati bőr, méz, viasz, gabona és a t. forgalomba hozatala és üzleti értékesítése végett, Angliában a szükséges közvetítéseket eszközölni, ha ezirányban a magyar kereskedelmi körök részéről esetleg hajlandóság mutatkoznék.

Mi újság az örmény világban?

I. Hazai tudósítások.

Gajzágó Salamon, a magyar kir. állami számvevőszék nagyérdemű elnöke és legelső szervezője, huszonkét évi államszolgálat után, mint hírlík, nyugalomba vonul. Közélsimerés kíséri a magánéletbe visszavonuló, s általános tiszteletet élvező államférfiút!

Dr. Molnár Antal, a képviselőház jegyzője, a szabadelvű pártkör hírlapbizottságának tagjává választott.

Dr. Patrubány Lukács budapesti tanár, jeles író társunknak, a folyó szünet alkalmából tett olaszthoni utazásában, többek közt a San-Lazaro-kolostor tiszteletreméltó agg, tudós költőjével: **Alisán**-nal is volt alkalma személyesen találkozhatni.

Gajzágó Manó, budapesti büntetőjársbíró, az igazságügyminiszter által egybehívott ügyviteli szaktanácskozmányba meghívatott.

Szenkovics Márton a kolozsvári zeneconservatorium alelnöke, korábbi 7000 frtos alapítványát 10.000-re egészítette ki; az egyet történetének megírására pedig ötven frt irói tiszteletdíjat ajánlott fel.

Ákontz Alajos végzett joghallgató, okleveles gazdász, marosbrettyei ifjú földbirtokos, élete huszonhatodik, boldog házasságának negyedik évében elhunyt; s a kolozsvári közsírkertben nagy részvét mellett helyezettett örök nyugalomra, Béke hamvaira!

II. Külföldi hírek.

Magyar zászlószentelés Konstantinápolyban. Széchenyi pasa, a jubiláns tűzoltó parancsnok, a budapesti önkénytes tűzoltó-testület számára pompás aranyhimzésű selyemzászlót készíttetett, melyet a török fővárosban egy magyar kath. pap: Várady Ferencz pápai kamarás, csákovai esperes-plebános, a hazánkbeli tűzoltóság főpapja szentelt fel, a ki a szokásos katonai dísz mellett, ez alkalommal örmény katolikus papok segédletével mondott tábori szentmisét. A zászló-anyai tisztet a konstantinápolyi osztr.-magy. nagykövét: Calice báró nejje vállalta el.

Ágop Popovics nevű gazdag örmény Belz-ből (Bessarabia) öt tagból álló családjával az előpataki (erdélyi részek) fürdőn időzik.

DÁVID ANT

92 SZEP 2 M

KÉZDI VÁSÁRHE